Qızlar, dünyanın sözü sizədir!

XXI əsrin az qala dörddəbir hissəsinin arxada qaldığı, sadə dildə desək, dünyanın belə yüksək inkişaf mərhələsinə çatdığı, gender bərabərliyinin bərqərar olması üçün mütəmadi tədbirlər görüldüyü bir vaxtda müxtəlif ölkələrin ayrı-ayrı ailələrində qız övladına münasibət hələ də birmənalı deyil.

Bir sıra ailələrdə oğlan və qız uşaqlarına qarşı aydın şəkildə ayrı-seçkilik müşahidə edilir. Ümumiyyətlə, qızlara ögey münasibət ayrı-ayrı yerlərdə müxtəlif aspektlərdə özünü göstərir.

Dünyanın bəzi yerlərində qızlar təhsildən, qidadan, səhiyyə xidmətlərindən oğlanlara nisbətən az bəhrələnə bilirlər, həmçinin informasiya texnologiyalarından az yararlanırlar. Qızların şiddətə məruz qalması haqqında da kifayət qədər faktlar var.

Bəzi yerlərin insanlarının şüurunda kök atmış stereotiplər ailədə qız uşağının doğulmasını arzuolunmaz edir. Odur ki, gənc valideynlərin "köməyi" ilə həkimlər cəllada çevrilərək qızların dünyaya gəlməsinə sədd çəkirlər. Lakin qız övladlarına münasibətdə mövcud olan problemlər bununla da bitmir. Bütün dünyada qız uşaqlarının həyatı üçün ən böyük təhlükələrdən biri onların erkən ərə verilməsidir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) nüfuzlu beynəlxalq missiya kimi bütün bu və digər neqativ halları müşahidə edərək bəşəriyyətə sanki kəsərli bir mesaj göndərib. Hələ 2011-ci ilin sonunda BMT Baş Assambleyası "Beynəlxalq Qız Övladları Günü"nün qeyd olunması ilə bağlı qətnamənin qəbulunu səsverməyə çıxarıb. Beləliklə, hər il oktyabrın 11-də bu bayramın qeyd olunması qərara alınıb. Bu günün keçirilməsində məqsəd diqqəti qızların hüquqlarının müdafiəsinə, oğlan və qızlar arasında gender bərabərliyinin təmin olunmasına, müxtəlif növ ayrı-seçkilikdən və baxımsızlıqdan əziyyət çəkən qızlara yönəltməkdir. Qız Övladları Günü əvvəlcə Kanadada, Türkiyədə, Peruda qeyd olunmağa başlayıb. Sonrakı illərdə onlara tədricən digər ölkələr də qoşulub.

Ötən dövr göstərir ki, Qız Övladları Günü adi bayram çərçivəsindən çıxaraq ilboyu ardıcıl, məqsədyönlü tədbirlərlə davam etdirilməlidir. Başqa sözlə, bu günün təsis edilməsində əsas məqsəd təkcə bayram keçirmək deyil, diqqəti sözügedən sahədə olan qəbuledilməz vəziyyətə cəlb etməkdən və onu köklü surətdə dəyişdirməkdən ibarətdir. Artıq belə bir təcrübə də özünü göstərir ki, hər növbəti ildə keçirilən tədbirlərdə problemin müəyyən istiqaməti, məsələn, qızların təhsili, sağlamlığı, yaxud erkən ərə verilməsi və s. əsas götürülür.

Azərbaycanda qız uşaqlarına mənfi münasibət bir sıra ailələrin onları ana bətnində ikən məhv etməsində göstərir. Bunun nəticəsidir ki, yeni doğulan körpələr arasında qızların xüsusi çəkisi 2000-ci ildəki 46,5 faizdən 2009-cu ildə 46 faizədək azaldı. 2013-cü ildə yeni doğulanlar arasında qızların sayı 46,4 faizədək, sonrakı dövrdə bir qədər də artsa belə oğlanların sayı yenə çox olaraq qalır. 2016-2017-ci illərdə doğulan körpələrin 46,8 faizini qızlar təşkil etdi. Hazırda həmin rəqəm yenə də 46,8 faizdir. Bu, yeni doğulan hər 100 qıza 114 oğlanın düşməsi deməkdir. Bioloji normaya görə isə bu nisbət 114 deyil, 105-107 olmalıdır.

Aydın məsələdir ki, doğulanların cins nisbətinin pozulması ümumi əhalinin cins strukturunu da dəyişir. Beləliklə, Azərbaycanda qadınların sayı getdikcə azalır. Hazırda qadınlar ölkə əhalisinin 50,2 faizini təşkil edir. Halbuki 15-16 il əvvəl bu rəqəm 51 faiz idi. Üzərində ciddi düşünməli fakt deyilmi?

Belə bir durumla qarşılaşmış ölkələrin keçdiyi yol göstərir ki, bu dinamika davam edərsə, Azərbaycanın da qarşısı çətin

alına bilən ciddi problemlə üzləşəcəyinə böyük ehtimal var. Başqa sözlə, 20-30 ildən sonra azərbaycanlı oğlanlar üçün xaricdən gəlin gətirməli olarıq.

Gələcəkdə belə müşkül məsələ ilə üzləşməmək üçün ölkəmizdə bir sıra layihələr həyata keçirilir. Bu məsələ Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin və bir sıra digər qurumların diqqət mərkəzindədir. Bu, "Azərbaycan" qəzetinin də 20 ilə yaxındır vaxtaşırı müraciət etdiyi aktual mövzulardandır.

Azərbaycanda narahatlıq doğuran digər bir məsələ isə qızların erkən ərə verilməsidir. Ərə getməsi deyil, məhz ərə verilməsi, çünki belə hallar əsasən qızların öz seçimi ilə baş vermir. Onları tez ailə qurmağa valideynləri təhrik edirlər. Birdəfəlik dərk etmək lazımdır ki, erkən nikaha daxil olmaq təkcə qızların gələcəyini sual altına almır, bütövlükdə cəmiyyətə mənfi təsir göstərir. Belə ki, yeniyetmə qızlar artıq təhsillərini davam etdirə bilmir, savadsız qalır, heç bir peşəyə, sənətə yiyələnmir, cəmiyyət isə onların potensialından, elmə, iqtisadiyyata, mədəniyyətə və digər sahələrə verəcəyi faydadan məhrum olur. Erkən nikaha daxil olan qızlar bir çox halda ailədaxili şiddətə məruz qalırlar. Erkən evlilik qızların səhhətinə də böyük zərbə vurur, bu, hətta ana və uşaq ölümləri ilə nəticələnir.

Dünyanın müxtəlif yerlərində insanların ümumi fikri belədir ki, qız uşaqlarını qorumağın ən yaxşı yollarından biri təhsildən keçir. Onlar təhsil almadıqda cəmiyyət çoxistiqamətli eroziyaya məruz qalır. Ona görə də qızların təhsil alması qarşısındakı bütün maneələr aradan qaldırılmalıdır. Təəssüf ki, dünyada hər üç qız uşağından birinin təhsil almaq hüququ zorakılıq, yoxsulluq və irqçilik səbəbindən pozulur.

Qız uşaqlarının daha yaxşı təhsil almaları və onların həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması hər bir ölkənin prioriteti olmalıdır. Təqdirəlayiq haldır ki, Azərbaycanda qızların təhsilinə böyük diqqət göstərilir. Hazırda ölkənin ümumi təhsil müəssisələrində müəllimlərin 82,7 faizi, orta ixtisas təhsil müəssisələrində 79,4 faizi, ali təhsil müəssisələrində 58,7 faizi, həkimlərin isə üçdə ikisi qadınlardır. Ümumi təhsil müəssisələrində təhsil alanların 46,6 faizini, orta ixtisas təhsili müəssisələri tələbələrinin 62,5 faizini, ali təhsil müəssisələri tələbələrinin isə yarısını qızlar təşkil edir.

Qadınların elmin inkişafında da müstəsna rolu var. Elmi işçilərin 59,2 faizini qadınlar təşkil edir. Azərbaycan qadınları ölkənin sosial-iqtisadi həyatında fəal iştirak edir və onların məşğul əhalinin ümumi sayındakı xüsusi çəkisi ilkin məlumatlara əsasən, 47,9 faiz təşkil edir. Dövlət qulluğu, sahibkarlıq və digər sahələrdə çalışanlar arasında qadınların xüsusi çəkisi getdikcə artır.

Qız və oğlan uşaqları arasında ayrı-seçkilik salan bəzi insanlar isə özlərinin şüurlarında mütləq müsbət dəyişiklik etməlidirlər. Çünki qız olan evdə səliqə-sahman göz oxşayar, xoş ab-hava hökm sürər. Nənələrimiz deyərdilər ki, qız uşağının ayağı sayalı olar, onun dünyaya gəlişi ilə evə ruzi-bərəkət gələr. Qız həmişə qayğıkeşdir. Ata-ananın başı ağrıyanda yastığı yanında keşik çəkən də qız övladı olur.

Arzu edək ki, qızlara bütün sahələrdə, həmişə, hər yerdə qayğıkeş münasibət bəslənsin. Bu məsələ dövlətimizin böyük gələcəyə hesablanmış sosial-iqtisadi siyasətində mühüm yer tutur. Dinimiz də qız uşaqlarına ən ülvi münasibət bəsləməyə çağırır. Xalqımızın mentalitetində, milli-mənəvi dəyərlərində, ailə ənənələrində qız uşaqlarına qayğı və sevgiyə xüsusi önəm verilir. Axı bu gün incə bir çiçək - sevimli bir körpə olan qızlarımızın hər biri sabahın anasıdır! Yeni nəsilləri o tərbiyə edəcək, gələcəyin dahilərini və qəhrəmanlarını da dünyaya o bəxş edəcək.

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"